

NÄR APRIKOSERNA GÅR I FRUKT

Resa till Gammalsvenskby 25 april – 2 maj 2018

25 april

Klockan 06.30 lyfter en Embraer tillhörig Austrian Airlines från Arlanda med destination Schwechat. Åtta av passagerarna är på väg till Gammalsvenskby via Odesa, Veronica Dahlund, Sandviken, Daniel Fjellström, Strängnäs, Karin och Edvin Hansson, Fole, Ulla Johansson, Eskilstuna, Mari och Olle Åberg, Stockholm samt undertecknad från Kungsgården.

I Wien är tiden knapp, men vi hinner ändå ganska lätt tillryggalägga den ganska långa sträckan mellan gatorna, innan det är dags att gå ombord på den Embraer som ska ta oss vidare till Odesa. Jag lyckas köpa några gåvor, som jag inte tog mig tid till i Sverige.

När flyget närmar sig Svartahavsstaden, påminns vi av någon anledning om att det är förbjudet att fotografera på flygplatsen. Det är första gången jag är med om något sådant. Är det möjligen av militära skäl?

Väl framme transporteras vi med buss till den nya byggnad som varit under byggnad några år men som nu börjat tjäna som ankomstterminal, medan den gamla åtminstone ännu brukas vid avgångar.

Vi möts av ett helt annat väder än i Sverige. Solen skiner från en i det närmaste klar himmel och temperaturen har med mycket god marginal passerat tjugo grader. Det bådär gott för resten av vistelsen, att prognoserna ser ytterst fördelaktiga ut. Vi kommer inte att behöva frysa och inte eller att bli blöta.

Men nu väntar oss ganska många timmar med mycket tung trafik och ofta påtagligt undermåliga vägar. Riskfyllda omkörningar är dessutom legio. Vägunderhållet har under hela självständighetstiden varit eftersatt och det hela blir väl knappast bättre av att stora resurser läggs på det militära och att man inte alls lyckas i den halvhjärtade kampen mot korrruptionen.

Förutom ett kortare uppehåll vid en av bensinstationerna i närheten av staden Mikolajiv kör vi non-stop. Förra året var vägen norr om Beryslav mer än bedrövlig. I år har man lyckats fylla igen de allra värsta hålorna, även om asfalten på sina håll är mer än lovligt spårig.

Kungavägen håller väl hjälpligt ihop, men kvalitén är förstås sämre än de sträcka som byggdes under sovjettiden. Men åren har gjort sitt också med den.

I byn lämnar vi Karin och Edvin hos Lilija och Roman Kozak.

När vi ska betala, vill vår chaufför ha något mera än de 400 EUR tur och retur Odesa-Zmijivka vi kommit överens om. Han menar att kursen har förändrats, sedan priset bestämdes. Vi förstår så småningom att han inte låter sig bevakas, och säger att vi ska betala de resterande cirka 1 600 hryvnia, när vi åker tillbaka.

Ulla, Mari och Olle bor som vanligt hos familjen Tormoz. Vid grinden möter Elsa Kozenko med sin lika spensliga som sega kropp. Hon är nu med sina detta året 88 år den äldsta av de kvarvarande äldre kvinnorna. Trots att hon under vintern varit ganska sjuk, visar hon med viljans hjälp upp en otrolig vitalitet. Veronica bor hos Valentina Herman och hennes familj, Daniel hos Anna Busch,

Sist körs jag till Maria Malmas och hennes som Aleksandr i Schlangendorf, där jag också möts av hunden och min favorit, den fjortonåriga katten Sonja, som jag hoppas vill sova hos mig på nätterna.

Vintern har varit ganska svår i byn och sträckt sig långt in i mars. Maria drog på sig lunginflammation och fick ligga på sjukhuset i Kachovka. Hon hostar fortfarande lite under nätterna, men annars verkar hon som vanligt.

Maria säger att om nästa vinter blir lika svår ska hon under den kallaste perioden flytta till sin dotter i Kachovka.

Aleksandr är hemma och hjälper henne mycket med de dagliga sysslorna, även om han tyvärr några gånger om året drabbas av återfall. Men nu gör han allt från att laga mat till att arbeta i trädgården. Man har flyttat ut i sommarköket där måltiderna tillagas och serveras.

Priset på kol har gått upp kraftigt och ligger nu på sex-sju tusen hryvnia per ton, vilket ska jämföras med pensionerna som rör sig kring 1 800.

Staten ger bidrag till dem som vill installera elvärme och subventionerar även förbrukningsavgifterna. Men detta kan bli en fälla, när subventionerna så småningom trappas ner och avgifterna ökar, vilket för några år sedan skedde med gasen.

Men nu har sommaren kommit på allvar och frosten har hållit sig borta, vilket bådär gott för fruktträden. Man kan vänta sig både körsbär, bigarräer och aprikoser, vilka förra året lyste med sin frånvaro. Vi har visserligen kommit med sol och värme, men egentligen vill man här ha rejält med regn för växtlighetens skull.

Maria och Aleksandr har tio höns som ger sju à åtta ägg varje dag. Tuppen har man slaktat, eftersom den uppträdde alltför aggressivt.

26 april

Jag står en lång stund och häpnar inför den bedårande utsikten över Dnipro, innan värmen helt har återvänt. och när en frisk fläkt drar in från floden. Knappast underligt att många besjungit det strömmande vattnet, särskilt i dess gamla lopp, när reservoaren ännu inte tagit form. Taras Sjevtjenko, Ukrainas nationalskald, är den främste.

På takåsen sjunger en Härfågel (Udot)

Efter frukost vandrar jag den välkända, lilla vägen längs Dnipro till Verbivka, jag vet inte för vilken gång i ordningen. Det känns som om man vore hemma. Ett snart kvartssekels erfarenhet leder stegen.

Gruppen har samlats vid affären. Vi gör först ett besök hos Viktor Norberg. Viktor tänker bjuda in oss, men Anna, hans hustru, är inte hemma, så han följer i stället med oss till gamla skolan. Kvinnan som bott där är död, så vi kan komma in och titta på huset, där hennes tillhörigheter fortfarande ligger, där hon tvingades att för alltid lämna dem i kaotisk ordning.

Det känns att man är på historisk mark, där Anna Portje och Gustav Annas suttit i skolbänken. Sist jag var inne i huset var det Gustav som förevisade huset och berättade om lektionerna. Jag kan ännu höra hans röst.

Sedan går vi till den ukrainsk-ortodoxa kyrkan, där den unga prästfrun öppnar för oss. Vi går runt i kyrkan och tittar på de olika föremålen, särskilt ikonerna, som jag försöker berätta lite om.

Plötsligt kommer ett följe ortodoxa präster in med den nye ärkebiskopen av Herson, Kliment, i spetsen. Den 22 januari 2018 gick nämligen den tidigare ärkebiskopen Damian av ålders- och sjukdomsskäl i pension. I hans ställe utnämndes ärkebiskopen av Simferopol och Krym, Kliment, att vid sidan av sitt tidigare episkopat också vara ärkebiskop av Herson.

Kliment, född 1969, har gjort sig känd som en orädd och stridbar företrädare för den ukrainsk-ortodoxa kyrkan av Kyjivpatriarkatet alltsedan Majdanhändelserna och det för Ukraina traumatiska införlivandet av Krym med Ryssland 2014. Det skulle inte förvåna mig, om vi i honom har den blivande patriarken av Kyjiv, när den åldrande Filaret en gång avgår. Om nu inte situationen för de ortodoxa kyrkorna i Ukraina radikalt förändras.

Karin med ärkebiskop Kliment

Kliment berättar att hans kyrka på Krym har fått stöd från Sverige och han ställer generöst upp och blir fotograferad tillsammans med deltagarna i vår grupp. Efter en kort bön avlägsnar sig prästerna och vi kan fortsätta. Kyrkans inre imponerar med till det yttre behövs snart en rejäl uppryckning. Putsen håll på att brytas upp och falla ner.

Till sevärdheterna hör förstås som alltid kungatoaletterna och minnesstenen över de under stalinterrorn bortförda. Om det var skuggorna av Gustav Annas som trädde fram under besöket i skolan är det nu Emil Norbergs som blir tydliga, han som gjorde ett av sina sista framträdanden vid stenens invigning.

Efter kyrkan går vi sedan ner mot Dnipro, den idylliska ”stadsparken” och det obligatoriska fotot vid den kända vägs skylten med ordet GAMMALSVENSKBY. Här finns det dike som grävts för den gasledning som troligen aldrig når fram till byn. Den kommer troligen att förbli en from förhoppning.

Gruppen vid GAMMALSVENSKBY

Därefter går vi runt på gravgården, där så många av de bybor jag lärt känna, alltsedan jag första gången kom hit 1994, nu vilar. Tack vare de foton som finns på de flesta gravstenar, kan de döda upplevas som närvarande och tillfälle ges att i berättelsens form återge fragment av deras liv. Som vanligt börjar vi med familjen Malmas, Emma, Johannes och Katarina.

Särskild uppmärksamhet tilldrar sig givetvis Maria Norbergs och Anna Annas gravar. De avled båda den 11 februari i år, vilket gjorde att endast tre kvinnor av de äldre svensktalande återstår, Elsa Kozenko, Emma Utas och Maria Malmas.

Annas och Marias gravvårdar

Lite förvånad är jag över att Viktor Norberg som går med oss hela tiden inte minns sin mors flicknamn Hansas utan nämner något helt annat.

När besöket på gravgården är avklarat, går jag hem till Schlangendorf. Efter lunch återupptar vi så vår vandring genom byn. Första anhalten blir Daghemmet, där vi beundrar den höga standarden, särskilt de utsökt inredda sovsalarna. Detta dagis står sig väl i jämförelse med sina svenska kollegor, en veklilig prydnad för byn. Trots allt är detta Natasja Vysotskas förtjänst.

Vi går sedan vidare till minnesparken över de bybor som stupade under andra världskriget och Kulturhuset med dess monument över de 67 fallskärmsjägare som drunknade, när de gick över Dnipro. Efter mer än sjuttio år är kriget naturligt nog ännu närvarande.

Så småningom kommer vi fram till läkarparet Natasja och Aleksandr Zablude, som med stor gästfrihet tar emot hela gruppen i sin trädgård och bjuder på kaffe, te, vin och konjak. Aleksandr är nogra med att betona att det rör sig om konjak tillverkad i Nova Kachovka Vinet är hemgjort.

Edvin, Natasja Vysotska och Olle

De har redan till vår överraskning en gäst, den tidigare borgmästaren Natasja Vysotska, vilken nu som pensionär har återvänt till byn från sin ”exil” och säger sig vara fri från de anklagelser om korrupcion som tidigare riktats mot henne.

Hon verkar obruten och beredd att ta sig an nya uppgifter, vilka de nu kan vara. Det är dock med tydlig besvikelse som hon berättar om hur säkerhetspolisen tillsammans med hennes företrädare Jermolenko och en svensk för ett antal år sedan kom in på hennes kontor och ställde henne till svars för något som hon enligt egen utsago inte gjort sig skyldig till.

Aleksandr visar upp sin trädgård som så många gånger förut. Men nu kan också Natasja låta oss få se sina skyddslingar hönsen och ankorna. Hemmet har uppenbarligen en hög självförsörjningsgrad.

Tillsammans med Natasja går vi så till internatet, där hon fortfarande är föreståndare. En av de första som vi träffar på är Lusija, som en gång delade rum med Milita Prasolova men som nu övertagit Lidija Utas. Hon har nu blivit en riktig stjärna känd från filmen om Lidija och hälsar ovanligt hjärtligt på oss och följer oss till sitt rum.

Veronica och Lusija

Vi får sedan se resten av internatet, där Natasja är noga med att betona att de flesta reparationer som utförts gjorts med hjälp av bidrag från Sverige, särskilt Svenskbyföreningen. Hon kan verkligen vara stolt över sin skapelse. Det är i hög grad hennes förtjänst att åldringsinternatet blivit en verklig oas för dem som fått förmånen att flytta dit.

Natasja tillhör förresten den grupp som inom demokratiprojektets ram ska besöka Gotland i slutet av maj.

27 april

Mari tänker vid niotiden köpa kuvert och frimärken på posten, men det visar sig att det inte finns några. Vi får gå därifrån med oförrättat ärende.

Under förmiddagen deltar vi i en lektion i skolan med klass fyra, med barn i samma ålder som Edvin. Vi engageras inte utan kan från åskådarplats lugnt följa hur eleverna läser och går fram till tavlan för att skriva sina associationer till ordet "familj". Karin har med sig en del böcker som hon överlämnar till läraren.

Skolbarnen vid tavlan

Ulla vill gärna ha en lärobok för förstaklassare och läraren lova att skaffa en sådan åt henne och överlämna den i samband med gudstjänsten på söndag.

Sedan besöker vi Emma Utas i hennes hem och samtalar med henne en stund. Emma tycks bli tunnare och tunnare men också frommare och frommare. På något sätt lever hon redan med ena foten i sin himmelske faders hus.

Mari, Emma och Edvin

När vi varit hos Emma en stund, fortsätter vi mot den nyinvidga grekisk-katolska kyrkan. Kyrkan är låst, så vi kommer inte in men kan ändå glädjas åt att det äntligen är färdig och även

till det yttre återspeglar den blå himlen och den flod som lite längre bort rinner fram vid dess fötter. Vi går sedan och dricker en prosaisk kopp kaffe i affären i Klosterdorf.

Den grekisk-katolska kyrkan

Vi vandrar vidare mot gravgården i Klosterdorf för att titta på Lidija Utas grav, som naturligtvis blivit särskilt intressant med tanke på den film om henne som gått på några ställen i Sverige.

Någon gravvård har ännu inte kommit upp, eftersom den firma där Lilija Malmas beställt den gått i konkurs. Vi hoppas att en ny vidtalad ska kunna leverera gravstenen under sommaren. Men den blir nu betydligt dyrare.

När vi lämnar gravgården kommer en något överförfriskad man på motorcykel och börjar intressera sig för Karin. När han inte får någon framgång, ger han sig iväg men dyker så småningom upp igen, dock utan att ge sig in på något nytt försök.

Vi går till slut upp på den skytiska gravhögen, ”stadsbacken”, där ett grandios panorama över byn breder ut sig under våra fötter.

På eftermiddagen hälsar gruppen på hos Maria Malmas, som bjuder på nygräddade pannkakor gjorda på dagsfärska ägg. Det blir ett livligt samtal och de närvarande får njuta av Marias sång. Hennes röst är obruten. Det hela piggar upp henne oerhört och hon kommer att leva på det besöket länge.

Daniel, Maria, Mari, Ulla, Karin och Veronica

28 april

Vi åker strax efter nio med den lokala bussen till Beryslav. Priset för en enkelresa har höjts något från föregående år, till 20 hryvnia. När vi närmar oss Beryslav har bussen hunnit bli överfull.

Vi gör liksom förra året en rundvandring i staden och längs Dnipro.

Utsikt över en vik av Dnipro i Beryslav

De centrala delarna verkar välstädade. Vi äter lunch på samma servering som då. En intressant upplevelse gör vi, när Mari går in på posten för att bland annat köpa frimärken. Det visar sig att man inte alls har några frimärken med vilka det går att frankera brev till Europa. Man saluför endast färdigfrankerade kuvert för inrikespost. Ytterst märkligt! Men det bekräftar bara vad vi upplevde på posten i byn och vad Elsa Kozenko berättat om möjligheten av att skicka brev till Sverige.

När Olle sedan ska fotografera posten upplyses han av en kvinna om att det är förbjudet. Också det en smula märkligt! Skäms man möjligen över att det inte finns några frimärken?

En angenäm upplevelse får vi däremot vara med om, när Ulla behöver gå på toaletten. Jag frågar en man utanför en stängd restaurang, om det finns någon sittoalett. Han håller Ulla under

armen och tar med henne till vad som kanske är hans eget utedass. Välskött och med luftiga sprickor i väggarna! En verklig vän i nöden!

Hem tar vi oss med taxi som per bil kostar 200 hryvnia, för oss nästan alltför billigt. Bilarna kör i en fullkomligt rasande fart, trots att de hela tiden måste väja för hålör och mötande bilar. Brådskan rimmar dåligt med den omgivande luften, där fåglarnas graciöst glider fram.

Jag åker med till Gammalsvenskby och på hemvägen träffar jag den ukrainsk-ortodoxe prästen Oleksandr Kvitka och delar av hans familj utanför prästgården. De håller på att sätta tallplantor.

Oleksandr Kvitka med delar av sin familj

Oleksandr undrar om jag har hört skandalen som drabbat den evangelisk-lutherska församlingen, att ordföranden inte velat visa alla räkenskaper för revisorerna. Det har jag förstås inte gjort, men är inte särskilt förvånad över något sådant. Det hör väl snarast till vardagligheterna att det förekommer oegentligheter. Det är få i detta land som har rena samveten, precis som överallt annars i världen. I Ukraina är dock korruptionen satt i öppet system, från presidenten ända ner de den enskilda bybon. Det är svårt att se hur den inom en överskådlig framtid ska kunna stävjas.

Oleksandr berättar också om att han den första maj skall åka till Respublikanets för invigningen av turiståret i Hersons län och undrar om jag vill följa med. Jag lovar att återkomma, sedan jag hört mig för om möjligheten för hela gruppen att vara med.

Kvitka nämner också de försök som görs för att den ukrainsk-ortodoxa kyrkan ska bli autokefal. Den 19–20 april besökte president Porosjenko den ekumeniske patriarken i Istanbul i ärendet. Kvitka tror också att den turkiske presidenten Erdogan skulle kunna verka för saken. I onsdags möttes nämligen den ekumeniske patriarken och Erdogan i Ankara.

Ämnet är naturligtvis känslig, eftersom den rysk-ortodoxa kyrkan säkerligen motsätter sig något sådant. Men från ortodox synvinkel är naturligtvis situationen i Ukraina otillfredsställande, då det där finns tre konkurrerande ortodoxa kyrkor, av vilka två betecknas som schismatiska av Moskva.

29 april

Jag vandrar i god tid över till den tyska kyrkan, där vi ska delta i söndagens gudstjänst. Normalt är det väl inte så mycket folk där, men i dag ska det bli annorlunda. Vi är inte den största gruppen från Sverige. Ett tjugotal skåningar från Önnestad utanför Kristianstad är på besök hos

Sven Bjerlestam i Kachovka tillsammans med den tidigare kyrkoherden i Osby, Bengt Svensson, som vikariera i den skånska församlingen. Från den evangelisk-lutherska kyrkan i Ukraina kommer den ordinarie prästen från Kryvyj-Rih, Oleg Fisher.

En liten grupp från Petrodolina utanför Odesa är också närvarande. Den leds av pastor Alexander Gross och en liten damkör från hans församling ger ett stort lyft åt gudstjänsten.

Närvarande är också den grekisk-katolske prästen Vasyl'.

Det blir en lång gudstjänst, där vi fyra evangeliska präster medverkar. Oleg Fisher håller predikan, medan Bengt Svensson och jag har hand om mässan.

Alla de tre äldre svenskarna, Elsa, Emma och Maria, har infunnit sig och Elsa böjer till min stora förvåning knä som en tonåring. Hon låter inte sin skröpliga kropp hindra sig.

Elsa

Karin, Daniel, Veronica, Anna och Valentina i gudstjänsten

Eftersom Sven Bjerlestam fyller år i dag, kommer födelsedagsgratulationerna från olika håll att dominera gudstjänsten. Alla vill säga sitt tack. Barnen från dagiset i Schlangendorf sjunger och dansar och borgmästaren, Aleksandr Kozak, framför sin hyllning till jubilarerna.

Efter gudstjänsten är det stort samkväm i församlingssalen med ett överflöd av mat och dryck. Åtminstone någon champagnekork far som en projektil upp i taket. Maria, Elsa och Emma sjunger svenska och tyska sånger, så som de alltid gjort. De yngre svenska damerna hjälper också till. Det är som om tiden hade stått stilla.

Även vid samkvämet blir Sven Bjerlestam föremål för hyllningar och det utbringas ett fyrfaldigt leve för honom. Han håller ett kort tacktal liksom, märkligt nog, även Natasja Vysotska. De gamla borgmästartagen sitter tydligen i. Det är som om hon tydligt ville markera sin återkomst.

Barnen Buskas låter sig väl smaka

På eftermiddagen gör vi ett kort nedslag hos Anna Busch, där fyra av de yngre damerna sitter och sjunger. Vi frågar om vi i morgon kan komma hit och lyssna till dem. Vi får förstås genast en inbjudan.

Sedan går vi hem till Paulina och Viktor Buskas och deras sex barn, som vi inte kan låta bli att beundra. Marina, nu femton, har blivit stora damen. Vi sitter och samtalar med framför allt Viktor en stund. Med förvånansvärd pregnans och självständighet ger han sin syn på förhållandena i Ukraina och i byn. Han vänder sig mot den ofta överdrivna nationalismen, där allt ryskt ses som förhatligt och där man mer eller mindre kräver att det ukrainska språket ska vara ensamrådande, trots att Ukraina traditionellt har varit trespråkigt, ukrainska i väster, ryska i öster och blandspråket surzjyk mitt emellan.

Han påpekar också att förhållandena för barnfamiljer var betydligt bättre under Janukovytsj än de är under Porosjenko. Presidenten har gett många löftet, som han långt ifrån har infriat och skillnaderna mellan stad och landsbygd har snarare ökat. Det onödiga kriget tar alltför stora resurser. Oligarkerna stoppar dessutom alltför mycket i egna fickor.

Viktor är medlem av den baptistförsamling som har ett bönhus alldeles vid den skytiska gravhögen, men han delar inte den proukrainska inställningen hos vissa av de andra som besöker bönhuset. Medan vi samtalar kommer en man in och bjuder oss till bönemöte. Han tillhör den gruppen.

Särskilt glädjande är det att höra att både Paulina och Marina ska åka med till Sverige i maj.

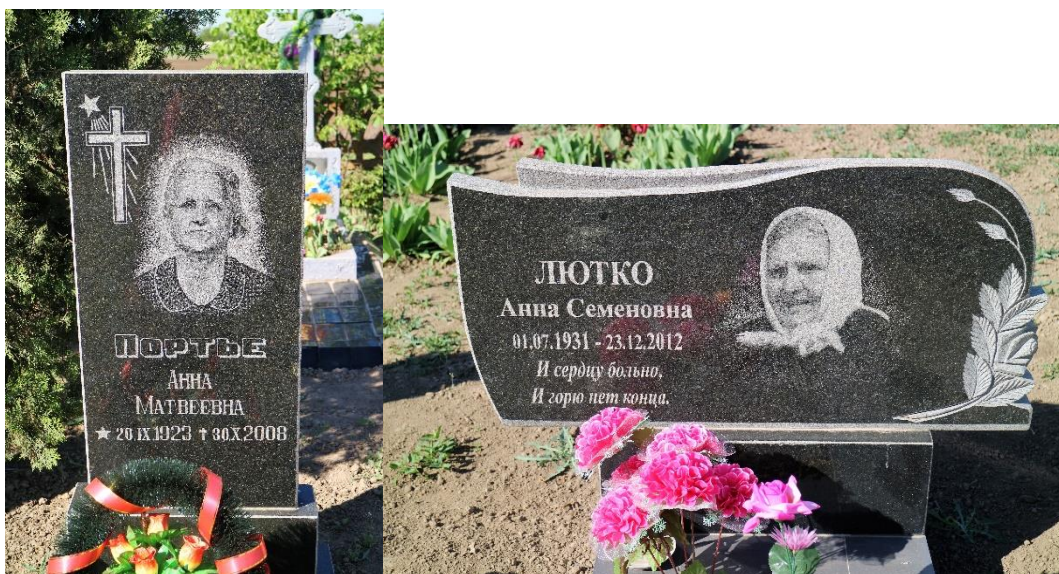
30 april

På förmiddagen, när jag cyklar ner mot Verbivka, passar jag på att åka fram till gravgården i Schlangendorf. Jag har inte varit där, sedan jag en kall januaridag 2000 begravde Emil Sigalet. Jag har inte svårt att erinra mig kylan.

Emils Sigalets gravvård

Nu lyckas jag också ganska lätt hitta stenarna på Anna Portjes och hennes mans gravar liksom på Anna Sigalets och hennes makes. Anna syster, Marta, som jag hade sällskap med vid begravningen, ligger troligen i samma grav som sin syster utan att ha fått någon egen gravvård.

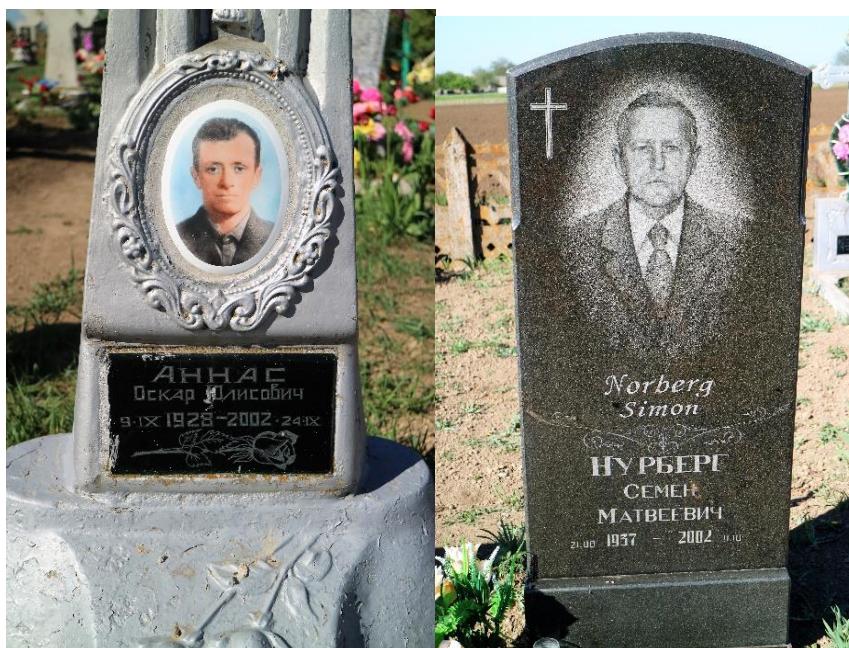

Anna Portjes och Anna Sigalets gravstenar

Efter ett stunds letande finner jag också Oskar Annas grav., Han dog i samband med ett besök som jag gjorde i byn i september 2002. Vi var i hans hem och läste över honom, men eftersom vi den kvällen måste åka med tåget från Herson till Kyjiv, kunde vi inte delta i begravningen.

Jag kommer aldrig att glömma den gången vi varit på sovchosen i Gammalsvenskby, då ett avtal undertecknades mellan byn och Gotlands kommun. Oskar var mycket berusad, ragglade fram och tillbaka på vägen och ramlade nästan i diket. Kortet från det tillfället ville gärna den inte alltid så snälla Anna Portje ha för att kunna visa upp för andra.

Här finns också Simon Norbergs grav. Simon var den förste som jag träffade, när jag för första gången kom till Gammalsvenskby 1994. Han hotade mig med stryk, om jag inte flyttade från den ortodoxe prästen till en svensk familj.

Oskar Annas och Simon Norberg

Sedan cyklar jag vidare mot Verbivka. När jag passerat puckeln i Mühlhausendorf, rullar jag nästan hela vägen fram till gravgården i Gammalsvenskby, där det börjar gå uppför igen. Valentina Herman har ordnat ett besök för oss i den nyligen invigda grekisk-katolska kyrkan, där gymnastikläraren Mikola Kuryvtjak och prästen Vasyl' visar oss runt.

Vasyl' berättar att han studerat tio år i Italien och talar flytande italienska och lite spanska. Han vinnlägger sig om att för min skull uttrycka sig på ryska, även om hans modersmål är ukrainska. Han bor granne med Mikola i Gammalsvenskby och är ogift. Vad jag förstår har han blivit mycket uppskattad av byborna för sin omsorg om människor.

Den marianskt blåmålade kyrkan i ukrainsk barock med sin välavvägda inredning verkan nästan nedkommen direkt från himlen, precis som en ortodox, gudomlig liturgi. Den kommer för lång tid framöver att vara byarnas verkliga stolthet.

Kyrkan har ännu inte någon ikonostas, men man hoppas att inom en inte alltför avlägsen framtid kunna få en. Mikola påpekar för en av våra kvinnliga deltagare att det inte är tillåtet att vistas i koret, men prästen säger lugnade, att man här är katoliker och inte riktigt lika hårda som de ortodoxa.

Koret i den grekisk-ortodoxa kyrkan

I samband med invigningen överlämnade den tidigare prästen i församlingen, fader Stepan, en altarduk med Mariamotiv.

Marianska altarduken

Från den evangelisk-lutherska församlingen fick man också en gåva i form av en ikon. Tydligt råder ett ganska vänskapligt förhållande mellan de två kyrkorna.

På hemvägen dricker vi än en gång kaffe i affären, som har en svenskättling som expedit.

På en av de foldrar om Zmijivka som jag fick av Mikola Kuryvtjak finns en bild på en staty över de soldater som föll under andra världskriget. Jag tycker mig inte känna igen den och frågar Aleksandr, men inte heller han kan ge något besked. Men Maria vet. Den står utanför det tidigare kontoret i Schlangendorf, så jag cyklar genast dit och mycket riktigt finns den där. Det är möjligt att jag sett den förut med glömt av det. Jag tar för säkerhets skull ett nytt foto för min rapport.

Vid fyratiden på eftermiddagen gästar vi så Anna Busch, där de fyra damerna, Ljuba (f. Schultz), Maria (f. Norberg), Anna (f. Hansas) och Valentina (f. Herman,) dagen till ära upplädda i "folkdräkter", ger oss en sångkoncert i två avdelningar. De står verkligen inte efter den kör av äldre kvinnor som nu bara består av tre.

Ljuda, Valentina, Maria och Anna

Den svenska sångtraditionen i byn kommer med deras hjälp att leva vidare under många år i förnyad tappning. Tyvärr kommer Maria inte att sjunga vid morgondagens konsert i Kulturhuset, eftersom hon har sorg efter sin mor. Vi bjuds också på en välsmakande måltid med tillhörande drycker.

I byn märks ingenting av de strider som pågår i östra Ukraina. Ingen ytterligare bybo har behövt släppa livet till, förutom de två som tidigare stupat. Men konflikten är långt ifrån en lösning. President Porosjenko tillkännager idag att en ny fas i operationerna ska inledas under slutet av maj, den så kallade Operatsija objednanych syl (OOS, De förenade styrkornas operation). Ukraina får också idag en leverans av pansarbrytande vapen från USA, vilka till en början inte får användas i Donbas, men det kanske bara är en tidsfråga innan de sätts in.

Det är svårt att tänka sig att Ukraina någonsin kommer att få tillbaka Krym. Den ryska närvaron där har nog permanentats. Så länge det maktpolitiska spelet fortsätter, är det helt osannolikt att Ryssland med flottbasen i Sevastopol skulle låta ön återgå till den motsatta parten. Det vore nog bättre om Ukraina insåg kunde inse detta geopolitiska faktum.

1 maj

På morgonen åker vi till Kamjans'ka sitj (Кам'янська Січ), en tidigare kosackbosättning, grundad 1709, som ligger underbart vackert på sluttningen till Dnipro i anslutning till byn Respublikanets. Här inleds under två dagar turistsäsongen i Hersons län. Förra året gick jag genom ett missförstånd miste om den. I år får jag äntligen vara med.

Här finns en staty av grundaren Kost Hordijenko (Кость Гордієнко) som anslöt sig till Mazepa och kämpade tillsammans med denne och Karl XII vid Poltava.

Det hela inleds med en gudstjänst under ledning av ärkebiskop Kliment med deltagande från en del andra samfund, bland annat den autokefala ortodoxa, den romersk-katolska kyrkan, och baptistiska

Ärkebiskop Kliment och övriga präster på väg till gudstjänsten

Den har en stark ukrainsk prägel. En kör sjunger och tal hålls av Hersons guvernör och Ukrainas ekonomiminister. Ryktet om att presidenten och patriarken Filaret skulle delta visar sig dock vara ogrundat.

Kost Hordijenko

Sedan kan vi gå runt bland alla de stånd och attraktioner som står de tusentals hitresta till buds. En variationsrik folkfest, där vädrets makter knappast skänker någon skugga åt den ovana nordbon.

På eftermiddagen hälsar jag på hos Lilija och Roman, som jag under veckan har varit hemma hos flera gånger. De arbetar nu på fälten. Man har haft otur med en sugga som inte kunde få fram några levande grisar. Man måste nu se till att hon blir frisk, så att man kan sälja henne. Men katten Cnezjok är vid full vigör och svarar hela tiden på tilltal med sin speciella, jamande dialekt, säker en variant av surzjyk.

Dottern Katarina studerar vid universitetet i Kyjiv, svenska, engelska och så småningom holländska.

Lilija berättar att man i byn inte fattat något beslut än i anledningen av den så kallade decentraliseringen. Man har inte bestämt, om man ska höra samman med Beryslav eller Novorajsk. Vad jag förstår ska det bli val i höst, men om det blir till borgmästare eller äldste (starosta) tycks alltså vara oklart.

På kvällen är det konsert i Kulturhuset, dit de flesta i gruppen går, men jag väljer i stället att cykla till Paulina och Viktor Buskas som jag lovade häromdagen och uttrycker än en gång min beundran för deras barnaskara. Av honom får jag det kanske bästa berömmet någonsin. Han säger sig sätta stort värde på att jag var en av de få som besökte honom, också då han var verkligt fattig och bodde i Schlangendorf med sin mor. Han skickar liksom förra året med mig rökt ost till Gunnel Fast Jugren i Falun som han håller kontakt med via sms.

Paulina och Viktor Buskas med sina barn

Sedan cyklar jag vidare till den tidigare borgmästaren Ljubov Jermolajeva. Det var några år sedan jag senast besökte henne. Hon har inte varit hos sin dotter Viktoria i Malmö på något år. Denna har däremot tillbringat några dagar hos sin mor i samband med påskhelgen.

Ljubov har fått besvär med blodtrycket och just börjat medicinera och hennes rygg är inte heller den allra bästa. Men hon ägnar sig flitigt åt trädgården och sina vackra handarbeten med religiösa motiv.

De är alltid angenämt att samtala med Ljubov. Hon är ofta välinformerad och talar en välartikulerad ryska, där inget ord behöver gå förlorat.

I samtalet kan vi konstnera att det under de snart tjugofem år som jag känt byn inte har hänt så särskilt mycket. Det finns till exempel inte fler affärer nu än när Ukraina blev självständigt. Under sovjettiden kunde man köpa både kläder och skor i byn. Många hus som då var bebodda står nu gapande tomma och förfaller snabbt.

Ljubov berömmar Lilija Malmas och även hennes föräldrar, Katarina och Johannes. De har under åren skiljt sig från många andra bybor genom sin uppriktighet och ärlighet, fria från korruptionens röta.

Ljubov Jermolajeva

2 maj

Tidigt på morgonen tar jag avsked av Maria, Aleksandr och Sonja och ungefär klockan 05.30, lämnar vi byn i samma minibuss som vi kom hit och i samma soliga väder.

Maria och Aleksandr väntar på att vi ska komma tillbaka

liksom Sonja

Vi gör några kortare uppehåll under vägen och trafiken är inte lika intensiv, så vi anländer till flygplatsen i Odesa ett par timmar före avgångstid. Efter att ha checkat in, går vi traditionsenligt till den georgiska restaurangen något stenkast bort för att äta lunch. Utan missöde når vi sedan fram till Wiens flygplats, men där händer det otänkbara. Karin och Edvin som sitter långt bak i planet går fel och inte hinner fram till Stockholmsplanet i rätt tid. De får ta en senare förbindelse och tvingas övernatta i Stockholm i väntan på befordran till Gotland. Det känns inte särskilt bra, att vi själva haft alltför bråttom och inte väntat in våra medresenärer. Vid gaten har vi i praktiken ingen chans att dra ut på avgången, även om det tar tid att lasta ur de kvarblivnas väskor, vilket borde ha varit tillräckligt för att de skulle ha kunnat komma fram.

Väl i Stockholm åker jag sedan själv bil från Arlanda med Veronica Dahlund, som skjutsar mig ända till fram till porten i Kungsgården, så att jag kan få en kort natts sömn före morgondagens Tysklandsresa.